

Urho Ruhasen 70-vuotispäiväksi

Kirjallisuus elämäntyönä

Edessäni on pino suomenkielisiä oppikirjoja — eri luokkien kirjallisuustekmistoja, suomalaisen kirjallisuushistorian oppikirjoja ja suomalaisille kouluille suunniteltu käännöskirja Kirjallisuusteoria.

Kaikki nämä oppikirjat ovat peräisin 1930-luvulta ja ne kaikki on laatinut Urho Ruhanen, silloin Petroskoin kasvatustopillisen korkeakoulun nuori dosentti. Näitä oppikirjoja käyttivät Karjalan, Inkerinmaan ja Muurmannin alueen koululaiset, niiden mukaan opetettiin kaikkialla Neuvostoliitossa, missä vain oli suomalaisia kouluja. 1930-luvulla ne olivat myös minun koulukirjojani. Kasvatustopillisessa korkeakoulussa olivat Ruhasen oppilaina myöhemmin kuuluisuutta saavuttaneet Karjalan prosaistit ja runoilijat Topias Huttari (Lea Helo), Veikko Ervasti, Jaakko Rugojev ja Antti Timonen. Oliko Ruhanen ankara opettaja ja miten silloiset ylioppilaat edistyivät luvuissaan — pysyköön se heidän omana salaisuutenaan, emme rupea sitä penko-

maan. Niin sen ajan opettajat kuin oppilaatkin ovat sen jälkeen eläneet pitkän elämän, joka onkin ollut heidän ankarin tutkintonsa, ja siitä he ovat selvinneet kunniaakkaasti.

Urho Ruhanen on osallistunut Karjalan neuvostokulttuurin rakennustyöhön melkein sen synnyistä asti ja on sen elävä todistaja. Viisitoistavuotiaana nuorukaisena hän saapui 1922 Nuorisoliiton lähettämänä opiskelemaan Petroskoin opettajaopistoon. Neljä vuotta myöhemmin hän opiston päätettyään jäi saman opiston opettajaksi, mutta matkusti sitten 1928 jatkamaan opintojaan, tällä kertaa Leningradin Herzenin kasvatustopillisen korkeakoulun suomen kielen osastolle. Siellä hän kävi aspiranttuurin tunnetun kirjallisuudentutkijan V. A. Desnitskin johdolla.

Ruhanen opiskeli itse ja opetti muita. Vielä Leningradissa hän luki ylioppilaille Suomen kirjallisuuden historian kurssin ja tuli vuoden 1933 lopulla dosentiksi Petroskoihin luennoimaan Suomen kirjallisuutta. Suomalaisen kirjallisuuden ohella

hän luennoi myös yleisestä kirjallisuudesta, ts. oppiainetta joka käsitti koko maailmankirjallisuuden. Saattaa vain kuvitella miten ankara kuuri nuorelle dosentille oli näiden luentojen valmistaminen. Suomen kirjallisuuden historiasta ei ollut silloin olemassa marxilaisia tutkimuksia eikä opetusohjelmia, kaikki oli aloitettava alusta ja kehiteltävä itse. Yleisen kirjallisuuden alalla saattoi tukeutua jo olemassa oleviin marxilaisiin tutkimuksiin, mutta itse kirjallisuustieteeseen oli valtava ja siitä oli valittava vain kaikista tärkein pitäen silmällä juuri Suomen kielen osaston tarpeita.

Niihin aikoihin, 1920-luvun lopulla ja 1930-luvun alussa, syntyivät Karjalassa ja Inkerinmaalla ensimmäiset suomenkieliset kirjallisuuslehdet. Sohdon ja Punakanteleen jälkeen alkoi 1932 ilmestyä kirjallisuuslehti Rintama, jonka päätoimittajana toimi useiden vuosien ajan Urho Ruhanen. Mutta kun työmäärä korkeakoulussa lisääntyi, oli Ruhasen siirryttävä varapäätoimittajan tehtävään. Hän oli silloin vielä ihan nuori, mutta nuorta oli myös uusi, sosialistinen kulttuuri, joka tarvitsi nuoria kykyjä ja innostusta, uusien sukupolvien voimallista tukea. Rinnan sellaisten vanhemman polven kokeneiden kirjallisuusmiesten kanssa kuin Jalmari Virtanen, Hilda Tihlä ja Oskari Johansson olivat Karjalan kirjailijaliittoa perustamassa myös sellaiset nuoret kirjoittajat kuin Topias Huttari ja Urho Ruhanen. Karjalan kirjailijaliiton perustavassa kokouksessa 1934 Ruhanen oli yksi alustajista ja silloin hänestä tuli myös kirjailijajärjestömme jäsen. Tämän hetken kirjailijaliitossamme hän on yksi sen vanhimmistä jäsenistä.

Rinnan kirjallisuuden kanssa kehittyi Karjalassa kirjallisuusarvostelu. Marxilainen kritiikki ja kirjallisuustiede ovat läpikäyneet Neuvostoliitossa vaikean taipaleen. Voittanut vallankumous asetti kriitikoille tärkeät historialliset tehtävät. Oli välttämätöntä uusista lähtökohdista, marxilaisen historiankäsityksen ja sosialistisen kulttuurin rakentamisen tarpeista tarkastettava koko klassinen perintö, koko maailman kulttuurin historia alkaen sen varhaisimmista kausista, kansanruoudesta aina nykyiseen kaunokirjallisuuteen asti.

Nykyiset käsityksemme klassisesta kirjallisuudesta eivät ole syntyneet itsestään. Tänä päivänä meidän on melkein mahdoton kuvitella sen työn valtavuutta, jonka useat tutkijapolvet ovat suorittaneet neuvostovallan kuudenkymmenen vuoden ai-

kana, että me ymmärtäisimme maailmankirjallisuuden historian juuri sillä tavoin kuin me sen nyt ymmärrämme. Tällä vaikealla tiellä tuli luonnollisesti myös virheitä, mutta nyt ne virheet on onneksi korjattu.

1930-luvun Karjalassa julkaistiin paikallisten kirjailijain uusien teosten ohella suomen kielellä myös klassista suomalaisista, venäläistä sekä maailmankirjallisuutta. Klassikkojen teokset oli varustettu alkulauseilla, ja jotkut niistä olivat Urho Ruhasen kirjoittamia — alkulause Shakespeareen näytelmään Venetsian kauppias, Aleksis Kiven romaaniin Seitsemän veljestä, Juhani Ahon Panuun, Aleksandr Puškinin moniosaisiin Koottuihin teoksiin. Muistan hyvin, että jo sodan jälkeen, ylioppilasvuosina luin Seitsemän veljestä, jossa oli juuri Ruhasen alkulause ja samasta julkaisusta käänsin sen myöhemmin venäjän kielelle. Luin silloin suurella mielenkiinnolla Ruhasen alkulauseen ja minulle, ylioppilaalle, se oli hyvin tarpeen. Lukiessani sitä nyt uudelleen, lähes kolmen vuosikymmenen kuluttua, ymmärrän miksi se silloin niin viehätti minua. Tiivistetyssä muodossa alkulauseessa luotiin historiallinen katsaus Kiveen ja hänen aikaansa, siihen missä Kivi erosi edeltäjistään ja aikalaisistaan.

Alkulauseessa määritellään tarkasti yhdeltä puolen, mikä sitoi Kiveä silloisen kansallisen suomalaisuusliikkeen aatteisiin, ja toisaalta, missä hänen tuotantonsa ja maailmankatsomuksensa erosivat noista aatteista, Snellmanin, Yrjö-Koskisen ja muiden suomalaisuusliikkeen johtomiesten katsomuksista. Historian kannalta Suomen porvaristo oli silloin vielä nuori ja sen aatteissa oli paljon edistyksellistä. Sen aatteelliset johtajat pitivät puheita feodaalisten institutioiden poistamisesta, porvarillisten vapauksien turvaamisesta ja Suomen poliittisen ja taloudellisen jälkeensä jääneisyyden voittamisesta sekä kansallisen kulttuurin kehittämistä. Kaikki se oli Kivellekin tärkeää ja läheistä.

Kansallisen liikkeen johtajilla oli kuitenkin näiden aatteiden toteutuksessa ja valistavissa puheissaan porvarisluokan ahtautta ja luokkaylpeyttä, heiltä puuttui todellista demokraattisuutta. Tämä olikin tärkein syy miksi Kivi ei ollut tyytyväinen suomalais-kansallisen johdon toimiin, ja toisaalta, miksi oltiin tyytymättömiä häneen itseensä, miksi monet hänen aikalaisensa eivät ymmärtäneet eivätkä hyväksyneet hänen tuotantoaan, ja vaikutusvaltainen professori August Ahlqvist ei hyväksynyt häntä yleensä kirjailijana nime-

ten jopa Kiven Seitsemän veljestä Suomen kirjallisuuden häpeäpilkuksi.

Urho Ruhasen alkulauseessa Seitsemään veljekseen voimme lukea tästä: »Huolimatta siitä, että Kiven maailmankatsomus yhtyi yllä mainituissa suhteissa silloisen porvariston katsomuksiin, ei hän edustanut tuota ns. virallista ohjelma-suomalaisuutta, vaan oli talonpoikais-demokratian edustajana kirjallisuudessa. Se merkitsee sitä että Kiven katsomuksiin liittyi piirteitä, jotka erottivat ne silloisen porvariston ohjelmapyrkimyksistä ja katsomuksista, muodostuivatpa eräiltä osiltaan porvariston katsomusten vastakohdiksikin.»

Ensimmäisenä yrityksenä maassamme antaa kokonaiskuva Suomen kirjallisuuden historiasta oli Urho Ruhasen laatima ja 1935 painettu Kirjallisuuden oppikirja. Tuohon oppikirjaan sisältyi johdanto, jossa tarkasteltiin lyhyesti Suomen kirjallisuuden varhaisempia kausia ja sitä seurasivat luvut Aleksis Kiven, Kaarlo Kramsun, Minna Canthin, Juhani Ahon, Maiju Lassilan, Kaapro Jääskeläisen ym. suomalaisten kirjailijain tuotannosta. Venäläisen klassisen kirjallisuuden osasto sisälsi luvut Saltykov-Stšedrinistä, Leo Tolstoista ja Tšehovista. Länsimaisesta kirjallisuudesta oppikirja esitteli Heinrich Heinen.

Yllä mainittu Puškinin neliosainen Kootut teokset suomen kielellä oli suunniteltu julkaistavaksi silloin laajalti, koko Neuvostomaan mitassa vietettävien kirjailijan kuoleman 100-vuotispäivien yhteydessä. Se oli tärkeä tapahtuma Karjalan kirjallisuuselämässä. Ensi kerran oli ryhdytty niin laajakantaiseen työhön Puškinin jäämistön kääntämiseksi suomen kielelle. Suomessa Puškinia oli käännetty jo 1800-luvulla, mutta enemmän proosaa kuin hänen runoan, joka oli suurimmalta osaltaan jäänyt suomalaisen lukijan tavoittamattomiin. 1930-luvun Puškinin runouden suomentajina esiintyivät Jalmari Virtanen, Tatu Väätäinen, Armas Äikiä, Eemeli Virtanen sekä Kalle Halme. Läheisestä kanssakäymisestä Puškinin nerouden kanssa tuli heille valtava runouden koulu. Tatu Väätäinen kirjoitti siitä aikakauslehti Rintamassa (Rintama 1937, 2, s. 36): »On mahdotonta yliarvioida sitä opetuskellista arvoa, jota olen saanut kokea kääntäessäni Puškinin runoutta. Syvällinen tutustuminen tämän suuren mestarin ajatuksen rikkauteen ja poetiikkaan, hänen runokuviansa ankaraan yksinkertaisuuteen ja kiehtovaan tenhovoimaan, hänen tajuunsa rytmistä ja harmoniasta —

kaikki se on ollut minulle todellista runouden koulua. Olen aivan kuin saanut uudet mittasuhteet taiteen arvostukseen.» Valitettavasti silloin suunnitelluista neijästä osasta Puškinin jäämistöä ehdittiin valmistaa vain kaksi osaa. Sodan jälkeen tätä työtä ei jatkettu.

Alkusanoinaan Urho Ruhanen antoi perustellun esityksen Puškinin elämäkerasta ja tuotannosta tukeutuen silloiseen neuvostoliittolaiseen Puškin-tutkimukseen.

Tarkastellessamme nyt Ruhasen 1930-luvun kirjallisuus- sekä opettajatoimintaa ja tuota hänen nuoruuttaan on meidän sanominen, että hän ehti silloin tehdä hyvin paljon ja vielä enemmän oli suunnitelmia ja tulevaisuuden toiveita. Ei ollut hänen syytään että olosuhteet muuttuivat sellaisiksi, että hän joutui useiksi vuosiksi kirjallisuuselämän ulkopuolelle. Sodan jälkeen, vuodesta 1947 Ruhanen toimi useita vuosia Vieljärven keskikoulun johtajana. Sitten hänen oli terveydellisistä syistä jätettävä koulutyö, hän muutti Petroskoihin ja hänestä tuli kirjallisuuden kääntäjä ja toimittaja.

Urho on suomentanut neuvostokirjallisuutta puolentoistakymmentä teosta. Siihen mahtuvat Maksim Gorki, Berda Kerbabajev, Jakub Kolas, Marietta Saginjan, Nikolai Nosov, Aleksandr Lebedenko ym. Sen ohella hän on kääntänyt suuren määrän poliittista ja filosofian kirjallisuutta. Ruhanen on kirjeenvaihdossa useiden kirjailijoiden kanssa, kuten Vasil Bykovin, Vanhan linnan kirjoittajan Vladimir Beljajevin sekä kirjailijan ja tutkijan J. A. Taratutan kanssa, joka on kirjoittanut tutkimuksia E. Voynichista (Ruhanen on suomentanut Ethel Lilian Voynichin romaanin Paarma). Ei ole Urho unohtanut myöskään kirjallisuusarvostelua, vaan esiintyy usein lehtien palstoilla artikkeleineen ja arvosteluineen.

Urho Ruhanen kuuluu niihin ihmisiin, joiden seurassa viihtyy ja joiden kanssa on helppo ja miellyttävä asioida ja keskustella. »Häntä on onnistunut luonteessa» — hän on tasainen ja vaatimaton, avomielinen ja elämäniloinen. Korkeasta iästä ja elämän koettelemuksista huolimatta tällaisen elämän asenteen säilyttäminen on suuri lahja ja suuri onni. Tässä onkin avain siihen, miksi Urhon elämä on edelleenkin täynnä tarkoitusta, elämäniloa ja tyytyväisyyttä. Elämä jatkuu, jatkuu myös kirjallinen työ ja kriittikkoveteraani Urho Ruhanen on siinä mukana täydestä sydäimestään.

Eino KARHU